

Єфімов Микола Миколайович

доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ТИПОВИХ СЛІДЧИХ СИТУАЦІЙ РОЗСЛІДУВАННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ШЛЯХОМ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ МОРАЛЬНОСТІ

Легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, є надзвичайно важливою проблемою будь-якої держави, у тому числі й України. Ефективність розслідування визначених протиправних діянь характеризується якістю проведення відповідних процесуальних дій. У той же час необхідно розуміти, що його вчинення шляхом скоєння кримінальних правопорушень проти моральності має свою специфіку. Тому для проведення окремих процесуальних дій виникає необхідність у залученні спеціалістів, тобто осіб з відповідними спеціальними знаннями. Крім того, сам процес кримінального провадження також буде мати свою специфіку в плануванні початку досудового розслідування [3, с. 100].

Важливим моментом для ефективного розслідування досліджуваної категорії протиправних діянь є визначення типових слідчих ситуацій. Водночас не слід забувати, що у зв'язку з поєднанням об'єктивних і суб'єктивних чинників слідчі ситуації будуть конкретними в кожному окремому випадку. Ці чинники впливають як на реалізацію конкретних завдань, так і на розслідування легалізації доходів, одержаних шляхом вчинення кримінальних правопорушень проти моральності.

Зокрема, В. П. Головіна зазначала, що на початковому етапі розслідування можливі такі ситуації: 1) справа порушується відносно керівників (працівників) комерційної структури, приватного підприємця, що працює без створення юридичної особи щодо проведення сумнівних трансакцій на підставі заяви банку, інших органів, покликаних проводити фінансовий моніторинг; 2) справа порушується відносно керівників комерційної структури на підставі матеріалів ревізій, інвентаризацій, проведених за ініціативою правоохоронних органів; 3) справа порушується відносно керівників комерційної структури, приватного підприємця, що працює без створення юридичної особи на підставі матеріалів ОРД [2, с. 98].

Зі свого боку Л. І Аркуша визначає наступні ситуації: 1) кримінальна справа порушена за тими підставами, що містяться в акті про перевірку юридичної особи оперативними підрозділами; 2) кримінальна справа порушена за актом виїзної перевірки, складеної контролюючими органами; 3) кримінальна справа порушена за матеріалами органів Державного комітету з фінансового моніторингу. Автор наголошує на тому, що коли взяти за основу схему «злочинець – співучасник – корупціонер», то в момент порушення кримінальної справи про легалізацію складаються три слідчі ситуації. Перша

ситуація характеризується наявністю інформації про факти й ознаки легалізації: відомий злочинець (затриманий на «гарячому»), але невідомі безпосередній виконавець (співучасник) і спосіб легалізації. Друга ситуація характеризується наявністю незаконних операцій легалізації доходів у фінансово-кредитній або господарюючій структурі, але невідомі джерело «брудних» грошей і їхній власник-злочинець. Для першої та другої слідчих ситуацій характерними слідчими діями є: виїмка, затримання, обшук, допит, огляд, проведення ревізій, судових експертиз. Третя ситуація виникає, коли є інформація про факти легалізації, відомий співучасник-корупціонер, але невідомі інші особи, які беруть участь у легалізації доходів. У даній ситуації необхідно вилучати всі документи, що стосуються угоди, й окремо допитувати не тільки учасників угоди, але і всіх осіб, які беруть участь у її оформленні [1, с. 25].

На основі вивчення матеріалів кримінальних проваджень зроблено висновок, що типовими слідчими ситуаціями початкового етапу розслідування легалізації доходів, одержаних шляхом вчинення кримінальних правопорушень проти моральності, є такі:

1) відомості надійшли від викривача (заявника), який має обґрунтовану підозру щодо факту легалізації доходів, одержаних шляхом вчинення кримінальних правопорушень проти моральності конкретною особою – 34 %;

2) відомості надійшли від заявника, що є свідком вчинення кримінальних правопорушень проти моральності або їх легалізації – 23 %;

3) відомості стали відомі в ході проведення розслідування предикатного кримінального правопорушення – 37 %;

4) відомості стали відомі від іноземних правоохоронних органів, які виявили факт легалізації доходів, одержаних шляхом вчинення кримінальних правопорушень проти моральності, громадянином України – 3 %;

5) інформація надійшла від засобів масової інформації – 3 % [3, с. 104-105].

Як бачимо, найбільша кількість ситуацій пов'язана з розслідуванням предикатних кримінальних правопорушень. Загалом, предикатний злочин – це суспільно небезпечне протиправне діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом [4].

Підводячи підсумок, зазначимо, що визначені протиправні діяння передують вчиненню кримінального правопорушення, кваліфікованого за ст. 209 КК України. У той же час необхідно розуміти, що багато випадків легалізації доходів, одержаних шляхом вчинення кримінальних правопорушень проти моральності, залишається латентними. Тому обов'язково необхідно проводити окремі заходи пошукового та профілактичного характеру всіма можливими підрозділами правоохоронних органів в розрізі досліджуваних протиправних діянь.

Список використаних джерел:

1. Аркуша Л. І. Основи виявлення та розслідування легалізації доходів, одержаних у результаті організованої злочинної діяльності : автореф. на здоб.

наук. ст. к.ю.н. за спец. 12.00.09. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2011. 42 с.

2. Головіна В. П. Основи методики розслідування легалізації (відмивання) грошових коштів, здобутих злочинним шляхом, з використанням кредитно-банківської системи : автореф. на здоб. наук. ст. к.ю.н. за спец. 12.00.09. Національна академія внутрішніх справ МВС України. Київ, 2004. 223 с.

3. Єфімов М. М. Особливості розслідування легалізації доходів, одержаних шляхом вчинення злочинів проти моральності. Право і суспільство. 2020. № 2 (ч. 3). С. 99–105.

4. Про затвердження Порядку надання та розгляду узагальнених матеріалів: наказ Мінфін, МВС, СБУ № 103/162/384 від 11.03.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0368-19>.

Книженко Оксана Олександрівна

в.о. начальника НЛ № 1 НОЦ НА СБ України, доктор юридичних наук, професор

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ

Питання протидії терористичній діяльності є для нашої держави вельми актуальним. За даними міжнародної групи експертів Україна все ще входить до держав світу з високим рівнем тероризму. У 2019 році наша країна посіла 24 місце [1], в 2020 році 36 [2] в *Глобальному індексі тероризму* (Global Terrorism Index). Цей індекс розроблено під егідою Інституту економіки і миру (*англ.* The Institute for Economics and Peace) фахівцями Сіднейського університету (Австралія) й він являє собою комплексне дослідження, яке вимірює рівень терористичної активності в країнах світу і показує, які з держав і в яких масштабах стикаються з терористичною загрозою.

Згідно звітних даних, які подаються у Формі № 1 «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення», затвердженою наказом Генеральної прокуратури України від 23 жовтня 2012 р. № 100 за погодженням з Держстатом України [3] з 2013 по 2020 роки було обліковано наступна кількість злочинів терористичної спрямованості (для зручності сприйняття дані відображено у вигляді таблиці):

Роки/стаття КК України	ст. 258	ст. 258-1	ст. 258-2	ст. 258-3	ст. 258-4	ст. 258-5
2020	465	0	5	123	1	37
2019	909	0	2	164	1	33
2018	950	0	5	175	0	51
2017	1385	0	0	277	2	74
2016	1865	0	2	391	0	1
2015	1295	1	4	849	7	138
2014	1499	7	4	478	11	54